ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարություն «Երևանի Լեոյի անվան

թիվ 65 ավագ դպրոց» ՊՈԱԿ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ Ուղղագրության ուսուցումը հիմնական դպրոցում ակտիվ մեթոդների գործադրմամբ (5-րդ դասարանի օրինակով)

ԿԱՏԱՐՈՂ՝ Սոնիկ Վահանի Քոչարյան

Դպրոց՝ «Շիրակի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ

Ղեկավար՝ բ.գ.թ.դոցենտ Հայրապետյան Աստղիկ

2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿԱՌԻԹՅՈՒՆ

Ներածություն ---------- 3

Գլուխ 1: Ուղղագրության զարգացման մեթոդներ ---------- 5

1.1 Ուղղագրության ուսուցումը Վեննի դիագրամ և Ուղեղային գրոհ ----------

մեթոդների օգնությամբ ---------- 6

1.2 Ուղղագրության ուսուցումը T-աձև աղյուսակի և խաղային մեթոդի --------

Օգնությամբ ---------- 9

1.3 Վարժությունները և թելադրությունները ուղղագրության ուսուցման -------

Գործում ---------- 10

Գլուխ 2: Հետազոտության արդյունքներ ---------- 13

Եզրակացություն ---------- 17

Գրականության ցանկ ---------- 18

Ներածություն

Հարգելի մանկավարժներ, իմ կողմից ընտրված հետազոտական աշխատանքի թեման շատ արդիական է մեր ժամանակակից դպրոցում: Խոսելու ենք հիմնական դպրոցում ուղղագրության ուսուցման մասին՝ օգտագործելով ակտիվ մեղթոդներթեմայի մասին: Սկզբնական դասարաններում դասավանդման պրակտիկայից հայտնի է, որ աշակերտների ուղղագրական գրագիտությունը չի հասնում բավականաչափ բարձր մակարդակի: Հայերենի դասավանդման այս մասը ըստ դպրոցական պլանի ուսումնասիրվում է հիմնական դպրոցում:

Աշխատանքում թիրախային խումբ ընտրվել է իմ կողմից դասավանդվող 5-րդ դասարանի աշակերտները: Ներկայացնելու եմ, թե

- ինչ մակարդակում է գտնվել աշակերտների ուղղագրական մակարդակը մինչ ակտիվ մեթոների կիրառումը,
- ես ինչ մեթոդներ եմ կիրառում նշված նյութը ներկայացնելու, ամրապդելու և ստուգելու ժամանակ,
- ինչպես նաև, թե նշված մեթոները ինչ ազդեցությանուն ունեցան աշակերտների գրագիտության մակարդակի բարձրացման վրա:

Ներկայումս ուղղագրության ուսուցչի աշխատանքը հիմնականում կարծրատիպային է: Երեխաները նախ սովորում են կանոնը, ապա սկսում այն կիրառել գրավոր խոսքում: Բայց կանոնն իմանալը և ազատ գրելը տարբեր բաներ են: Ենթադրվում է, որ հիմնական նպատակներից մեկը երեխային սովորեցնել ճիշտ գրել ուղղագրության տեղն ու ուղղագրական խնդիրներ լուծել:

Աշակերտները այսօր ունեն ավելի մեծ հնարավորություններ, որոնք ստիպում են ուսուցիչներիս և ծնողներին փնտրել և աշակերտին փոխանցել նյութի մատուցման այնպիսիս հետաքրքրություններ և հատկություններ, որոնք նախկինում հատուկ էին ավելի բարձր զարգացման աստիճանի հասած տարիքի:

Կարծում եմ կհամաձայնեք այն մտքի հետ, որ շատ ուղղագրական ձեռնարկներ ցույց են տալիս տարատեսակ հրահանգների քառսային շարք: Եվ հիմնականը, որ ավանդական մոտեցման մեջ պահանջվում է երեխայից `շատ կանոններ անգիր անել, ապա նույնիսկ ավելի շատ բացառություններ հիշել:

Այս խնդիրը հաշվի առնելով՝ փորձելու ենք ակտիվ մեթոդների միջոցով ավելի տեսանելի ու հեշտ յուրացվող դարձնել ուսուցանվող նյութը:

Գլուխ1:Ուղղագրության զարգացման մեթոդներ

Եկեք ևս մեկ անգամ հիշենք, թե ինչ է իրենից ներկայացնում ուղղագրություն ասվածը: Ուղղագրություն, դա որևէ լեզվի համար հանրության կողմից ընդունված գրելու կանոնների համակարգը է: Ամեն մի լեզու հետևում է որոշակի ուղղագրության սկզբունքի (սկզբունքների):

Առավել հայտնի են ուղղագրական հետևյալ սկզբունքները՝ հնչյունական կամ հնչույթային, պատմական կամ ավանդական, ձևաբանական, սիմվոլիկ, բառակազմական սկզբունքները:

Հայերենին հատուկ է գերազանցապես հնչյունական և պատմական սկզբունքը, ռուսերենին՝ հնչյունականը և ձևաբանականը, անգլերենինը, ֆրանսերենինը՝ հիմնականում պատմականը: Ուղղագրությունը, որպես լեզվաբանական գիտաճյուղ, ուղիղ գրելու կանոնների ամբողջություն է , որոնք վերաբերվում են բառերի, նրանց բաղադրիչների և վերջավորությունների կից կամ անջատ գրվելուն, մեծատառերի և փոքրատառերի գործածությանը, տողադարձին , ինչպես նաև կետադրությանը:[1]

Ըստ՝Խաչատրյան Ս.,Ուսուցման արդյունավետ հնարներ ձեռնակի, վերջին տարիներին հաճախ են հակադրում ուսուցման ավանդական և ինտերակտիվ մեթոդները, ուսուցչակենտրոն և աշակերտակենտրոն մոտեցումները: Ընդ որում՝ այդ հակադրումը կատարվում է այն համատեքստում, որ ինտերակտիվ և աշակերտակենտրոն մոտեցումները բացարձակապես լավն են, իսկ ավանդական և ուսուցչակենտրոն մոտեցումները՝ վատը: Այս մոտեցումը գիտականորեն հիմնավորված չէ: Ինտերակտիվ մոտեցումներն անհրաժեշտ են աշակերտներին մոտիվացնելու, ուսուցումը հետաքրքիր ու մասնակցային դարձնելու համար: Բայց այդ ամենը չեն բացառում նաև ավանդական մոտեցումների օգտագործումը: Հարց ու պատասխանը, նյութը վերհիշելը, վարժանքները, ուսուցչի բացատրական խոսքը այսօր էլ կարևոր են ու անհրաժեշտ ուսուցման համար: Բացի այդ՝ ինտերակտիվ ուսուցումն ունի որոշակի ռիսկեր, որոնք անտեսել չի կարելի: Օրինակ՝ խմբային աշխատանքների ժամանակ որոշ աշակերտներ «գլուխ են պահում»:

[1] Եզեկյան Լ. , Հայոց Լեզու ԵՊՀ հրատարակչություն, Երևան 2005թ

Արտաքուստ թվում է, թե երեխաներն ակտիվ են, բայց վերջում պարզվում է, որ մնացորդային գիտելիքների մակարդակը ցածր է:[2]

Ուղղագրության ուսուցում սկսելիս եթե բառի կազմությունը աշակերտը ճիշտ պատկերացնի, շատ հեշտությամբ կարելի է արդյունքի հասնել: Նա պետք է տարբերի արմատ, ածանցը և վերջավորությունները:

Այս հատվածում կփորձեմ ներկայացնել այն մեթոդները, որոնք ես կիրառում եմ իմ աշխատանքային պրակտիկայում և զգացել եմ դրա արդյունավետությունը: Աշխատելով ուղղագրական զգոնության զարգացման մեթոդների վրա ՝ համապատասխան հմտություն զարգացնելու համար, նպատակահարմար եմ համարում անցկացնել հետևյալ խաղերը կամ վարժությունները:

1. Ուղղագրության ուսուցումը Վեննի դիագրամ մեթոդի օգնությամբ

Վեննի դիագրամ, ունիվերսալ բազմության մի քանի ենթաբազմությունների միջև գոյություն ունեցող հարաբերությունների սխեմատիկ պատկերումն է: Այս մեթոդը իր էությամբ, տեսքով աշակերտի հիշողության մեջ ամենալավ տպավորվողն է: Ես այս տարի ունեմ պատրաստված դիագրամ «երբ» բառի ուղղագրության ամրապնդման համար: Այս մեթոդի էությունը կայանում է նրանում, որ գծված շրջանները ունեն ընդհանուր հատվող տիրույթ: Սպիտակ տիրույթը նրանց ընդհանությունն է: Իսկ մյուս հատվածները նշված բառի այլ դրսևորումներն են: Այստեղ հստակ երևում է բառի արմատը: Կհանձնարարեմ աշակերտներին նմանատիպ դիագրամմաներ կամ պատկերներ (ի հարկե ոչ պարտադիր համակարգչով) պատրաստել:

Յուրքանչյուրը իր կողմից ընտրված, ի հարկե տվյալ դասավանդվող նյութին վերաբերվող, բառ կվերցնի և այդ բառարմատով կազմված նոր բառեր կներկայացնի:

[2] . Խաչատրյան Ս. ,Ուսուցման արդյունավետ հնարներ ,Ֆրիդրիխ Էբերտ հիմնադրամ, Հայաստան 2020թ.

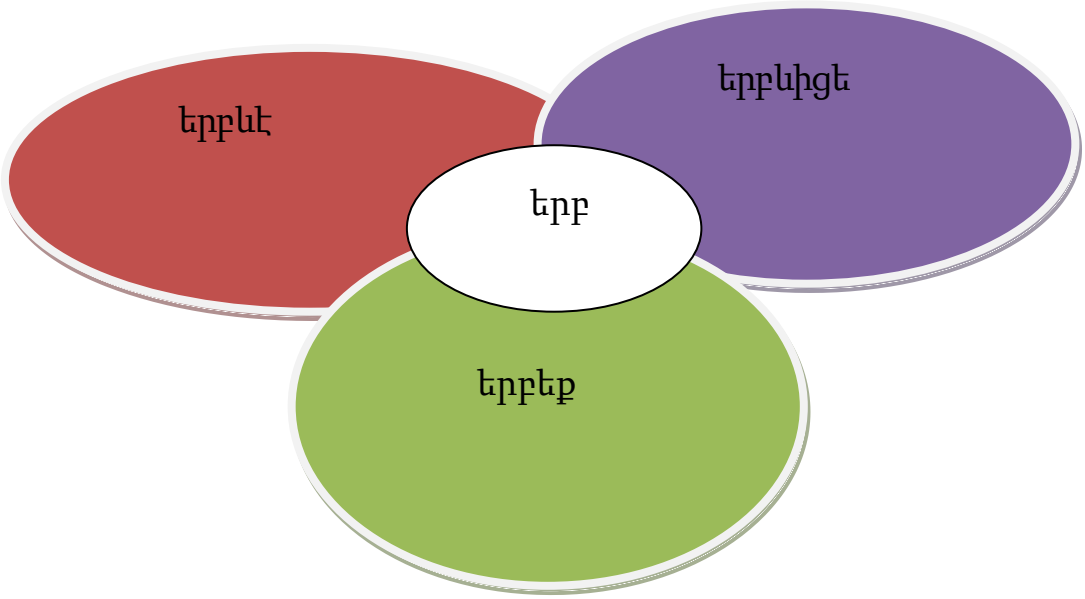

Քանի որ նրանք երկար ժամանակ կտրամադրեն տվյալ բառը շրջաններում գրելու, նկարելու համար տեսողական հիշողության շնորհիվ կունենանք չմոռացվող բառեր։Այս մեթոդը կարելի է օգտագործել նյութի ամփոփման կամ ընդհանրացման ժամանակ

՛**«Ուղեղային գրոհ» մեթոդը** և խաղայինը կարծում եմ աշակերտների կողմից ամենասիրվածներից են։ Այս մեթոդները խմբային աշխատանքի պարզագույն, բայց շատ արդյունավետ մեթոդ է։ Մեթոդը անվանում են նաև մտքերի տարափ, քանի որ հաճախ խրախուսվում են պարզապես ուսումնասիրվող նյութին այս կամ այն կերպ առնչվող բառեր թվարկելն ու գաղափարներ արտահայտելը։ Խմբի անդամներից յուրաքանչյուրի առջև կոնկրետ խնդիր է դրվում, յուրաքանչյուրը արտահայտում է սեփական տեսակետները առանց որևէ մեկնաբանության և գնահատական տալու փորձի։ [3] ՛«Ուղեղային գրոհ»-ի ժամանակ աշակերտները ազատ և անկաշկանդ ասում են այն բառերը, որոնք իրենցից պահանջվում է ասել։ Այս մեթոդը խթանում է աշակերտի ստեղծագործական մտածողությունը, ձևավորում լսելու հնարավորություն, համարձակություն։

Օրինակ բ, պ, փ –ի ուղղագրության ուսուցման ժամանակ բ, պ ,փ-ն բառամիջում։ Ես կամ աշակերտների մեկը ասված բառերը ըստ խմբերի գրում ենք գրատախտակին։Արդյունքում կտեսնենք, թե որ տառը հաղթեց։

[3] Ուսուցման ժամանակակից մեթոդներ, հնարներ, վարժություններ,Վանաձոր 2008թ. ,

«Խաղային մեթոդը» կարելի է շատ բազմատեսակ ձևերով կազմակերպել՝ քարտերի կամ խմբի մեջ բառը ասող , ստուգող, ներկայացնողներ լինեն ի դեմս աշակերտների։

Ուղղագրության ուսուցում Т- աձև աղյուսակների միջոցով:Այս տարբերակը հարմար է, երբ ուղղագրության հետ կապված կանոն կամ բացատրություն ենք ներկայացնում: Օրինակ՝

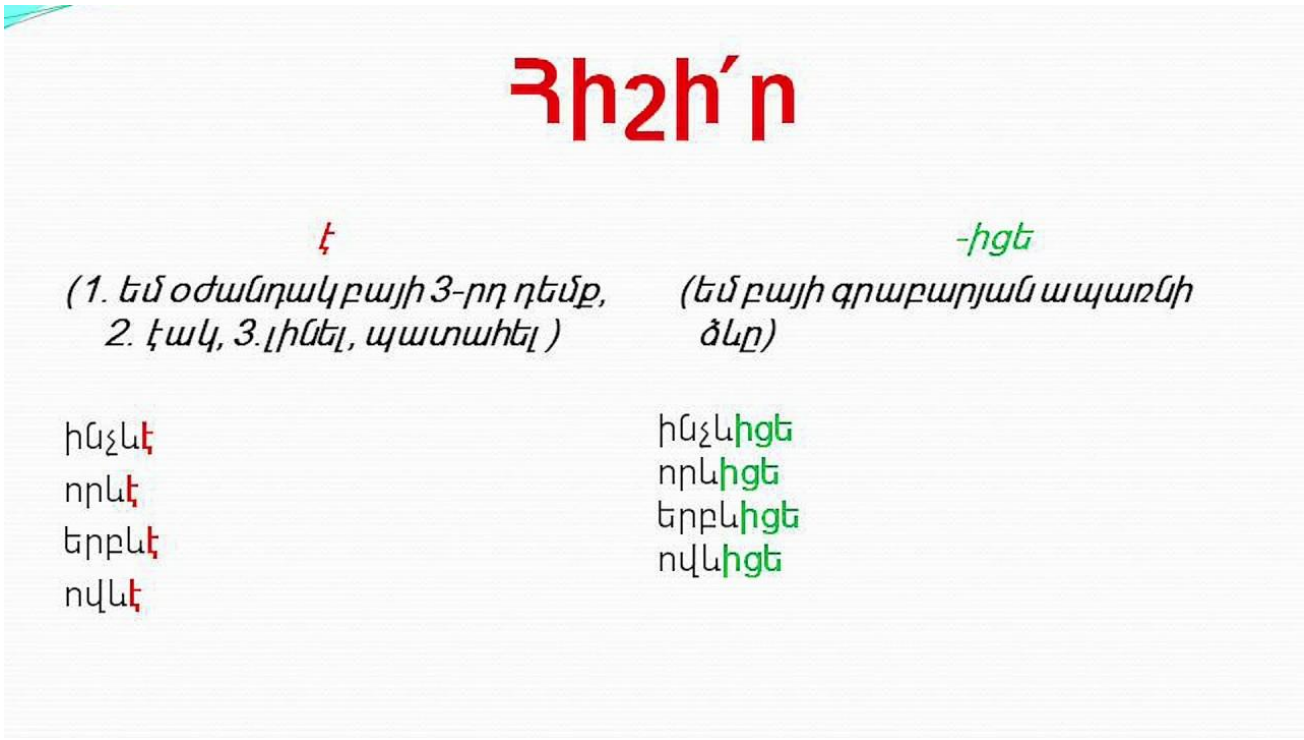

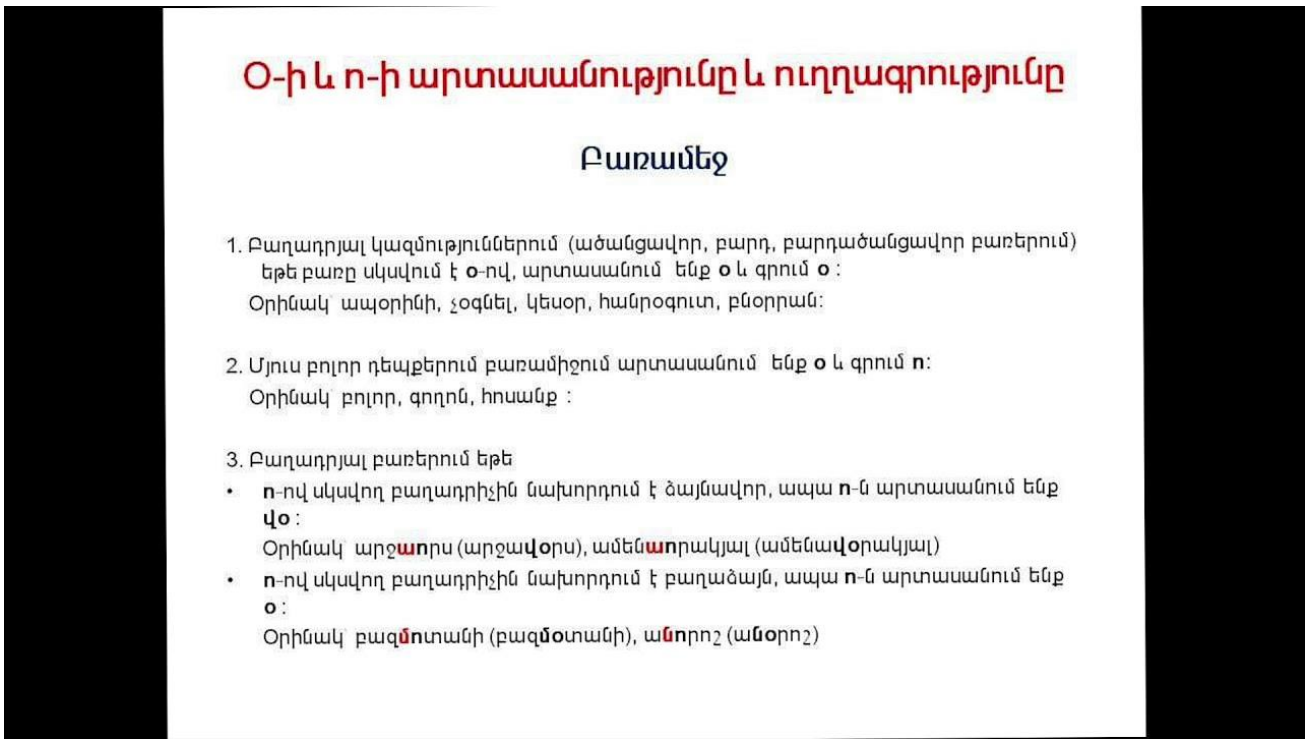

Եկեք այս հատվածում մի փոքր էլ խոսենք հատուկ անունների ուղղագրության ուսուցման մասին։Կարծում եմ հետքրքրական կլինի, եթե նախքան հատուկ անունների ուղղագրության գործնական ուսուցումը աշակերտներին փոքրիկ *զրույցի մեթոդի* օգնությամբ ներկայացնենք հետաքրքրական տեղեկություններ։ Օրինակ՝ նշենք, որ որոշ գիտնականներ կարծում են, թե Մեսրոպ Մաշտոցը ստեղծել է միայն մեծատառերը, փոքրատառերը ավելի ուշ շրջանում են ստեղծվել։ Գրավոր աղբյուրներում փոքրատառ գրի հետքեր հանդիպում են 7-րդ դարից, սակայն հենց երկաթագիր ձեռագրերում տարբերվում են գլխագիրն ու սովորական գիրը։ Նոր պարբերությունները սկսել այլ գույնով, մեծությամբ տարբերվող տառերով, որն էլ հիմք է հանդիսացել հետագայում մեծատառի կանոնական գրության համար։

Նշենք , որ 19-րդ դարի առաջին կեսերին են ձևավորվել մեծատառի գրության հիմնական կանոնները։ Հետաքրքիր է, որ այդ ժամանակ Եվրոպայում ևս նոր է սկսվում կարգավորվել մեծատառի գրությունը։

Անշուշտ նման լրացուցիչ նյութը կարելի է տալ դասի խթանման փուլում՝ հաշվի առնելով տվյալ դասարանի հետաքրքրությունները և ընդհանուր զարգացման աստիճանը։

Գրելով թելադրություն: Նախ, ես թելադրում եմ բառերը, երբ դրանք գրվում են: Հետագայում ես **խաղում եմ «Էխո»:** Ես կարդում եմ բառերը, և երեխաները շշուկով կրկնում են դրանք, բայց որպեսզի լսեմ: Եթե ինչ-որ մեկը սխալ է պատճենել այն, ապա նրանք ուղղում են սխալը ՝ նորից ասելով, ապա ամեն ինչ գրում են:

Ես ինքս շատ եմ սիրում երբ ասվում են այնպիսի նախադասություններ կամ ասացվածքներ , որտեղ արտահայտված արտասանում ենք կասկածելի ուղղագրություն ունեցող բառեր, որոնք տպավորվում են աշակերտների հիշողության մեջ։

Օրինակ՝ Մանաը գնաց Մանազկերտ։

Կմախքը գնալու է դժոխք, թե՞ դրախտ։

Բառը ըստ կազմության վերլուծելը ուղղագրության ուսուցման հիմնական փուլերից մեկն է:

Նախքան երեխան ինչ-որ բառ կգրի, նա պետք է շեշտադրումներ կատարի և որոշի, թե բառի որ մասում կան «վտանգավոր տեղեր»: Որոշ նախաձանցներ և ածանցներ հայտնի են երեխաներին: Նրանք խոսում և գրում են դրանք: Եթե ծանոթ չէ, ուսուցիչը պետք է հստակ թելադրի: Ձայնավորներն ու բաղաձայնները հիմնովին ստուգվում են ըստ կանոնների կամ հստակ թելադրվում են ուսուցչի կողմից, եթե այս ուղղագրության կանոնները չեն ուսումնասիրվել:

Հարկ է նշել, որ ուղղագրության ուսուցումը, ինչպես գիտեք, հիմնված է հիմնականում ուղղագրական կանոնների ուսումնասիրության վրա: Պետք է հիշել, որ կանոնը կազմակերպում է գրելու ուսուցումը, բայց դա ինքնին դեռ չի բերում ճիշտ գրելու: Գրելը պետք է համախմբվի երկար վարժությունների միջոցով, որպեսզի այն դառնա հմտություն:

Մեկնաբանված նամակ՝ ուղղագրություն նշելով - Աշակերտը բառը մեկնաբանելիս հասնում է ինքնատիրապետման բարձր մակարդակի, քանի որ նա, ոչ միայն ֆիքսում է, այլև բացատրում է ուղղագրությունը: Մեկնաբանությունը վարժությունների մի տեսակ է, որը ներառում է բացատրական հիմնավորումներ բառերը, նախադասությունները գրելու գործընթացում: Մեկնաբանելիս կամ ուղղագրության ժամանակ աշակերտն առաջին հերթին գտնում է բացատրության առարկան:

Տեսողական թելադրություն -Տեսողական թելադրությունը ես համարում եմ աշակերտների ուղղագրական գրագիտության բարձրացման շատ արդյունավետ միջոց, որի նպատակը սխալները կանխելն է:

Գրատախտակին գրված են մի քանի նախադասություններ կամ տեքստ: Այս տեքստն ընթերցվում է արտահայտիչ, այնուհետև կարևորվում են ուղղագրության տեսակետից ամենահետաքրքիր բառերը, բացատրվում է դրանց ուղղագրությունը, արտասանվում են առանձին բառեր: Դրանից հետո աշակերտներին խնդրում են «« լուսանկարել »առանձին բառեր և տեսնել դրանք իրենց ներքին տեսլականով (փակել աչքերը և գրել): Տեքստը մի պահ փակ է, և երեխաները մեկ անգամ ևս պատասխանում են հարցերին, արտասանում դժվար բառեր: Անհրաժեշտության դեպքում տեքստը կրկին բացվում է: Դասը դրված է այնպես, որ տեքստը գրվի առանց սխալների: Սրա նպատակն է սրել տեսողական հիշողությունը:

Կակոգրաֆիկ վարժություններ -Իմ աշխատանքի պրակտիկայում օգտագործում եմ կակոգրաֆիկ վարժություններ, որոնք նախատեսում են աշակերտների կողմից սխալ գրված ուղղումներ ուղղել տեքստերում միտումնավոր:

Թելադրություն թակելով:

Թելադրության ընթացքում ուսուցիչը թակում է սեղանին այն պահին, երբ նա բառ է արտասանում ուղղագրությամբ: Այս կտկտոցը աշակերտին ստիպում է մտածել:

«Կանաչ մածուկով գրելու գաղտնիքը» տեխնիկան, որի օգնությամբ երեխաները տետրերում գրում են գրավոր աշխատանք, նպաստում է ուղղագրական զգոնության սրմանը. Հենց որ կանոն հայտնվի, կանաչ մածուկը սկսում է գործել: Ինչքան շատ ուղղագրություն է սովորվում, այնքան հաճախ կանաչ լույսը «վառվում» է աշակերտների տետրերում:

Հոգեբանները առանձնացնում են ուղղագրական զգոնության թերզարգացման հնարավոր հոգեբանական պատճառները: [4]Դրանցից են

- Ուշադրության անկայունության զարգացման ցածր մակարդակ,
- կրթական գործունեության չձևավորված մեթոդներ (ինքնակառավարում, ըստ կանոնների գործելու կարողություն),
- ծավալի ցածր մակարդակ և ուշադրության բաշխում,
- կարճաժամկետ հիշողության զարգացման ցածր մակարդակ:

[4] Տոտսկի Պ.Ս. Ուղղագրություն առանց կանոնների: Մ. ՝ կրթություն, 1991 թ.

Գլուխ 2: Հետազոտության արդյունքներ

Կարծում եմ համամիտ կլինեք այն մտքի հետ, որ մանկավարժներիս մոտ ընդունված է որևէ նոր նյութ աշակերտներին ներկայացնելուց, բացատրելուց հետո

-գնահատենք թե ինչ փոփոխություն տեղի ունեցավ նրանց մոտ,

-նյութի մատուցման , որ մեթոդները ավելի էֆեկտիվ եղան,

-հաջորդ դասարաններում նմանատիպ մեթոդները նույն կերպ ներկայացնենք, թե փոփոխություններին կարիք կլինի մեր մոտեցման մասով:

5-րդ դասարան ընդունելիս փաստորեն նախանական թելադրության միջոցով մեր մոտ պարզ է դառնում թե կրթական զարգացման ինչ մակարդակի աշակերտների հետ գործ ունենք: Այստեղ մի քանի կարևոր գործոն պետք է հաշվի առնել հետևյալ մասով. աշակերտները նոր են վերադարձել արձակուրդից և ես ևս նորություն եմ իրենց համար: Ինչ որէ , ես այս տարի ևս թելադրություն

կազմակերպեցի և ահա ներկայացնում եմ արդունքները։ Դասարանը բաղկացած է 10 աշակերտից։ Թելադրության ժամանակ բացակա աշակերտներ չեն եղել։

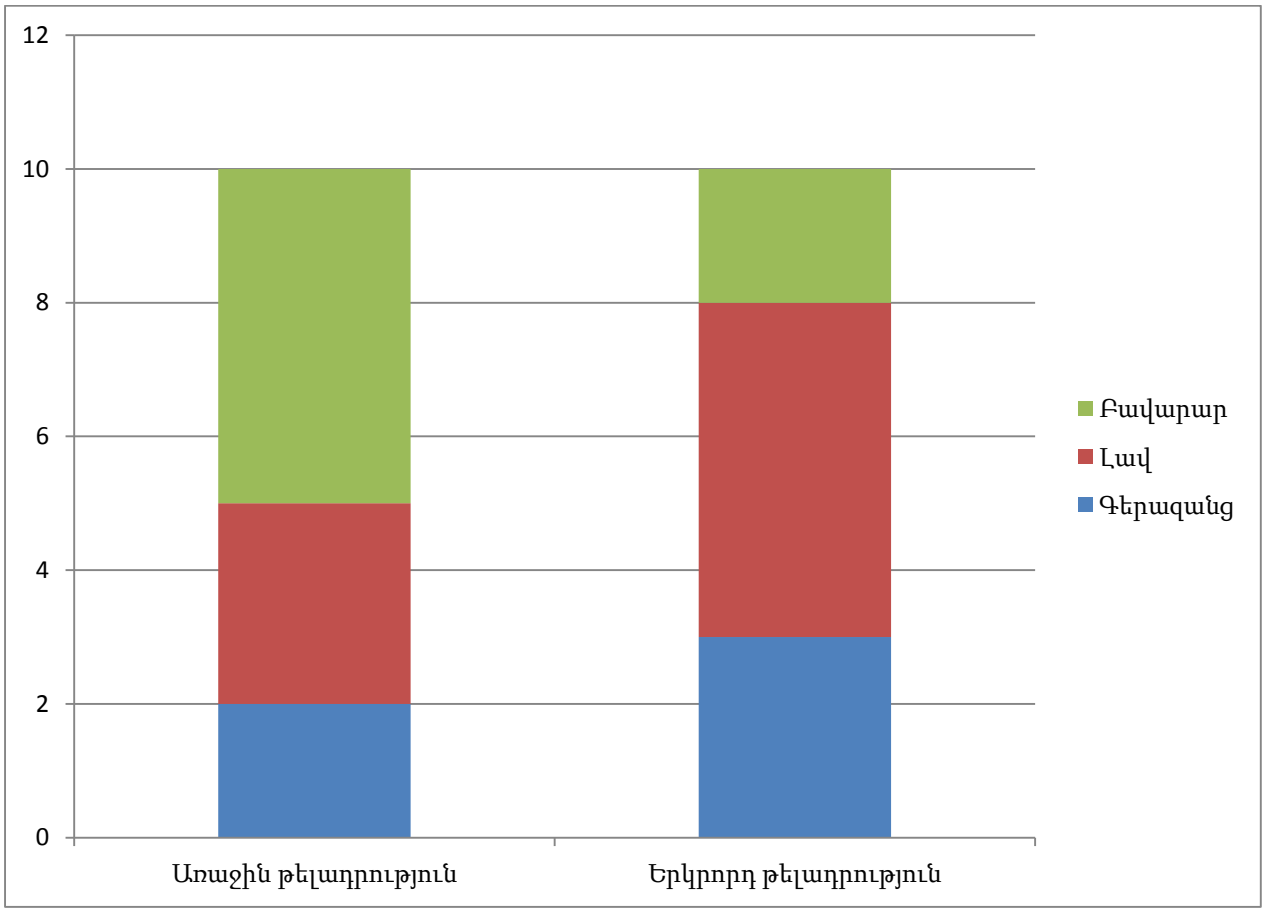

Առաջին թելադրության ժամանակ 10 աշակերտից՝ 2-ը գերազանց միավորներ հավաքեցին, 3-ը լավ, 5 աշակերտ բավարար։

Դասապրոցեսի համաձայն ուսումնասիրեցինք ուղղագրության կանոնները, վերը նշված մեթոդներով ամփոփեցինք դրանք։ Նոր բառեր սովորեցին, սկսեցին մեկը մյուսին բացատրել իրենց հասկացած և յուրացրածը։ Որպեսզի կարողանամ նորից գնահատել անցկացված ուսուցողական աշխատանքը նորից թելադրություն կազմակերպոցի մի փոքր ավելի բարդ ուղղագրությամբ տեքստով։ Արդյունքը ինչպես կնատում եք զգալի է։

Երկրորդ թելադրության ժամանակ 10 աշակերտից 3-ը գերազանց միավորներ հավաքեցին, 5-ը լավ, 2-ը բավարար։ Այս ցուցանիշը խոսում է այն մասին, որ աշակերտը

ճիշտ է ընկալում նորույթը։ Մեկի մոտ տեսողական հիշողության, մյուսի մոտ կանոնները իմանալու շնորհիվ։ Իմ խնդիրն է հաճախակի թարմացնել ստացած գիտելիքները և ավելացնել բարդ ուղագրություն ունեցող բառերի բազան նրանց մոտ։

Կուզենամ նաև աշխատանքում ներկայացնել իմ 5-րդ դասարանի աշակերտների գործնական աշխատանքը քննարկվող թեմայի շուրջ։ Նմանատիպ աշխատանքերի միջոցով աշակերտները շատ մոտիվացված են լինում։ Մեկը բառերն է ընտրում, մյուսը հարցեր է կազմում, երրորդը գծագիրը գծում և այլն։

Ողղագրական խաչբառ

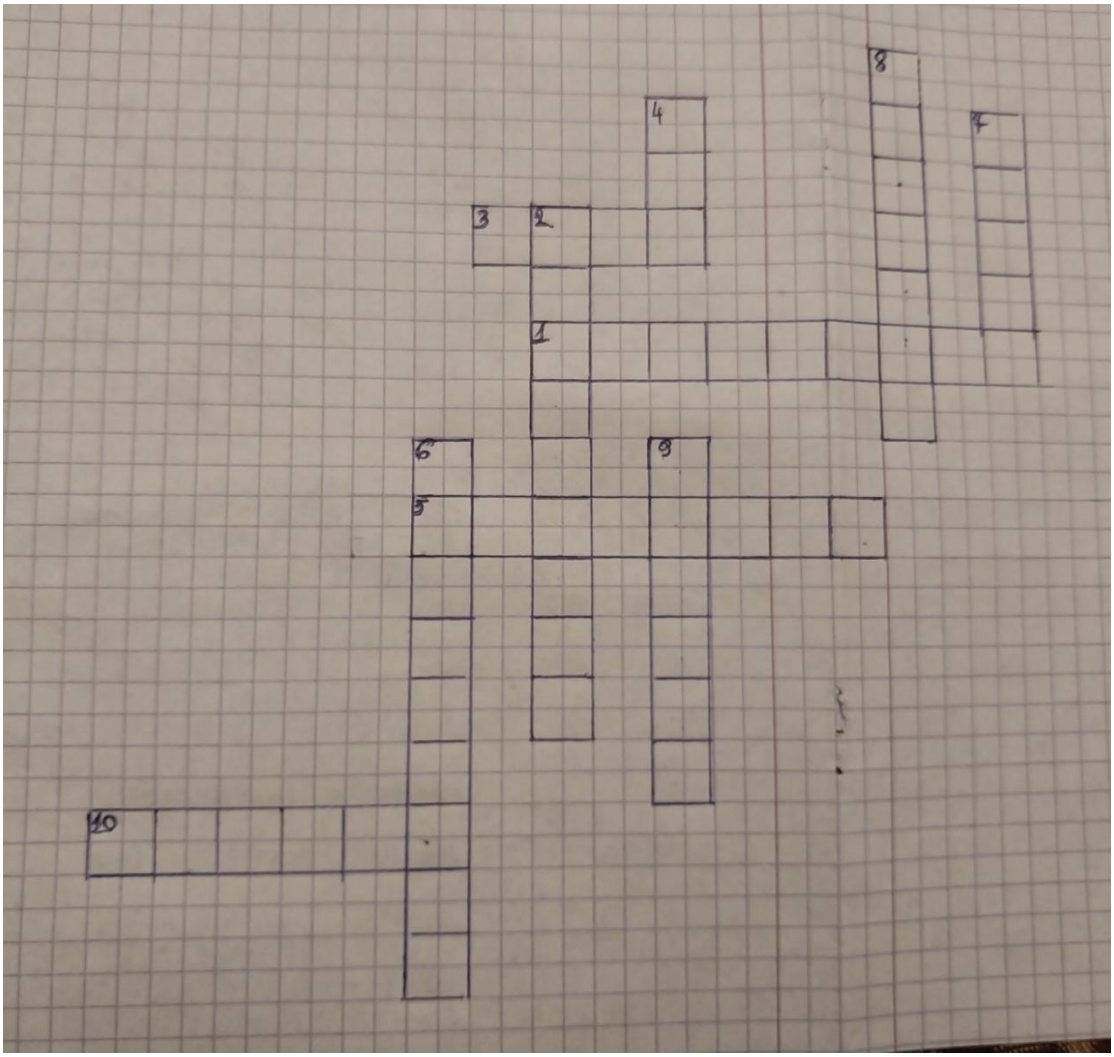

Հորիզոնական : 1. Գույնզգույն, 3. դեղձ, 5. թանկարժեք քար, 10. Ավստիրիայի մայրաքաղաքը:

Ուղղահայաց : 2 . Հիգիենայի պարագա,4. ցանկություն, 6. սպրոտաձև, 7. կաթնամթերք, 8. բաժակ, 9. տղայի անուն:

Եզրակացություն

Հարգելի մանկավարժներ, այժմ եկեք միասին փորձենք ամփոփել իմ կողմից ներկայացված աշխատանքը։

1. Հայերեն լեզուն որքան հնագույն և գեղեցիկ լեզուներից է, այնքան էլ յուրացման , ուղղագրական և քերականան առումով ամենաբարդերից մեկն է։Ժամանակակից ,ակտիվ մեթոդների օգնությամբ փորձում ենք լեզվի յուրացումը ավելի դյուրին և տպավորիչ դարձնել։

2. Այսօրվա աշակերտին ոչ միայն իմ կողմից դասավանդվող, այլ նաև մյուս առարկաների ուսուցման ժամանակ ևս, շատ տեղին է ակտիվ մեթոդներով դասապրոցեսի անցկացումը։Նրան պետք է ակտիվ ներգրավվածություն ունենան նոր նյութի մատուցման և յուրացման ժամանակ։

2. Եթե փորձեմ պատասխանել այն հարցին, թե ներկայացված մեթոդներից որն եմ ավելի արդյունավետ համարում, կպատասխանեմ, որ նրանք լրացնում կամ հաջորդում են մեկը մյուսին, և մրցակիցներ չեն։ Մեկի միջոցով կանոններն են հեշտ մտապահում, մյուսի միջոցով ամրապնդում, երորրդների օգնությամբ էլ ամփոփում գիտելիքները, գնահատում դրանք։

3. Յուրաքանչյուր աշակերտի հետ անհատական աշխատանքներ տանելիս նկատում եմ, որ նրանցից յուրաքանչյուրը նյութը հասկացել և ընդունել է 1 կամ մի քանի մեթոդների զուգահեռ օգտագործման , կիրառման շնորհիվ։

4. Ի վերջո, ինչու՞ ենք փորձում մայրենի լեզուն՝ հայերենը գրագետ սովորել և սովորեցնել մեր ապագա սերունդներին։ Մեր ինքնությունը մեր լեզվի, խոսքի, մշակույթի, նիստուկացի միջոցով ենք պահպանելու և զարգացնելու։ Այսօրվա աշակերտը վաղվա ծնողն

է, բժիշկը, ուսուցիչը, դիվանագետը: Կցանկանամ, որ հասարակության գրագետ անդամներ դաստիարակենք և հպարտանանք նրանց ձեռքբերումներով:

Գրականության ցանկ

1. Եզեկյան Լ. , Հայ ոց Լեզու ԵՊՀ հրատարակչություն, Երևան 2005թ. 67 էջ :

2. Խաչատրյան Ս. ,Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Ֆրիդրիխ Էբերտ հիմնադրամ, Հայաստան, 2020թ. 202 էջ

3. Տոտսկի Պ.Ս. Ուղղագրություն առանց կանոնների: Մ. ՝ կրթություն, 1991 թ. 149 էջ:

4. Ուսուցման ժամանակակից մեթոդներ, հնարներ, վարժություններ, Վանաձոր 2008թ. , 101 էջ